

Stödmaterial

- Barnperspektiv vid
handläggning av eko-
nomiskt bistånd

Januari 2016

stockholm.se

Barnperspektiv inom handläggning av ekonomiskt bistånd

Utgivningsdatum: Januari 2016

Utgivare: Socialförvaltningen

Kontaktperson: Malin Eriksson, Socialförvaltningen

Innehåll

1.	Inledning	4
2.	Stödmaterial i utredningsarbetet	5
2.1.	Kartläggning av barnets situation	5
2.2.	Stöd för samtal med föräldrarna om barn	8
2.3.	Barnkonsekvensanalys	9
2.4.	Stöd i beslutsfattandet	12
3.	Stöd i implementering av barnperspektiv	14
4.	Bilagor	15

1. Inledning

Barn och ungdomars situation ska alltid uppmärksammas och vid beslut som rör eller påverkar barn ska konsekvenserna för barnet alltid övervägas innan beslut fattas.

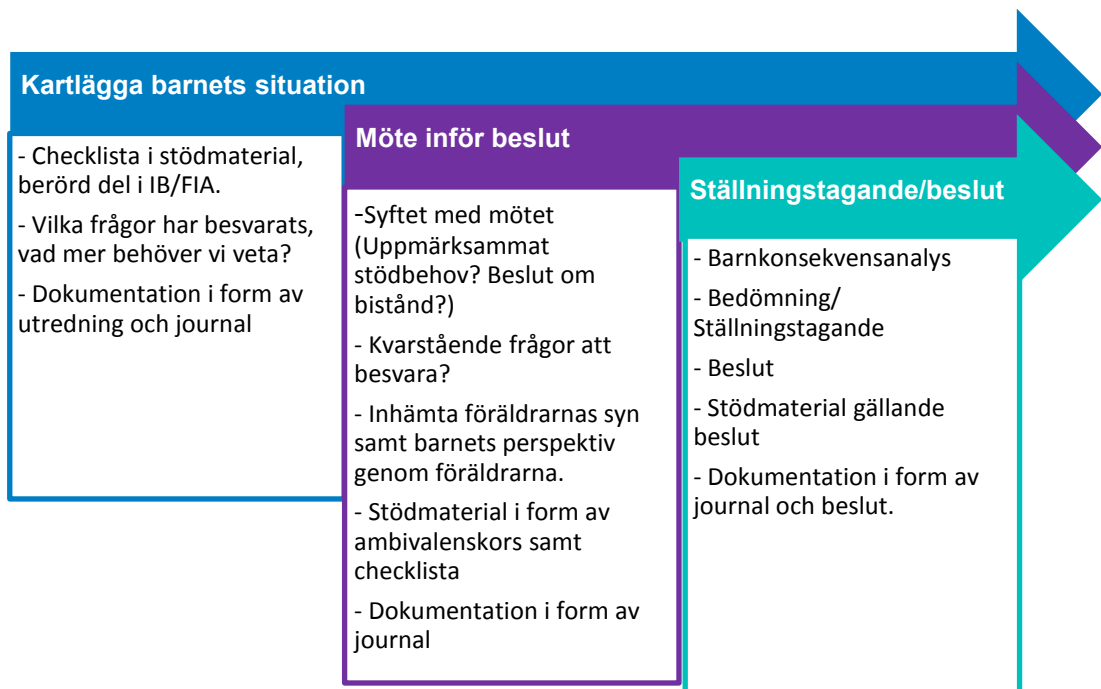
I Stockholms stads budget för 2015 fick socialnämnden och stadsdelsnämnderna i uppdrag att se över barnperspektivet och barnkonsekvensanalyser inom ekonomiskt bistånd. Projekt Barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd startades i april 2015.

Representanter från stadens enheter för ekonomiskt bistånd har under ledning av Socialförvaltningen tagit fram stödmaterial för handläggning av barnperspektiv inom ekonomiskt bistånd. Syftet med stödmaterialiet är att underlätta för ledning såväl som enskilda handläggare att i dagliga arbetet lyfta fram barnets perspektiv såväl som barnkonsekvensanalyser som underlag för beslut.

Läs även:

- Stockholms stads riktlinjer för handläggning av ekonomiskt bistånd
- Socialstyrelsens vägledning – Barnperspektiv vid handläggning av ekonomiskt bistånd, artikelnr: 2003-109-1
- Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Viktiga utgångspunkter vid biståndsbedömning, avsnitt Hänsyn till barns bästa
- Socialstyrelsens handbok: Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, kapitel Barnkonventionen och barnperspektivet i svensk lagstiftning
- Läs mer om barnkonventionen i UD INFO - skrift: Mänskliga rättigheter. Konventionen om barnets rättigheter.

2. Stödmaterial i utredningsarbetet

2.1. Kartläggning av barnets situation

Ett av socialtjänstens uppdrag är att uppmärksamma och ta hänsyn till barnen i familjer som uppstår ekonomiskt bistånd, särskilt när behovet av ekonomiskt bistånd är långvarigt. Utredningen bör ha en tydlig koppling till familjens ekonomiska villkor och hur dessa påverkar barnet samt familjens möjlighet att bli självförsörjande.

Syftet är att:

- För att uppmärksamma barnets situation
- För att vi ska kunna förstå sökandes situation
- För att vid behov kunna informera om stöd/insatser

En del av kartläggningen och frågor i checklistorna som följer inkluderas till viss del redan i bedömningsinstrumentet Initial bedömning för nya ärenden och FIA för långvariga ärenden. Därför består kartläggningen av två delar:

1. Ta del av befintlig information
2. Vad behöver utredas vidare?

Kartläggningens djup varierar beroende på ärendets karaktär, det vill säga att om ärendet är nytt ska barnens situation kartläggas ytligare än om det avser ett långvarigt ärende där barnet levt länge i hushåll med ekonomiskt bistånd och sannolikt påverkats mer. En uppdelning har därför gjorts utifrån befintlig organisation och arbetssätt inom verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd i Stockholms stad.

Checklista för telefonintervju

Nedan följer frågor som kan ställas till förälder/föräldrarna;

- Har du/ni barn?
(Antal/ålder)
- Var bor barnet/barnen?
Ensam vårdnad? Delad vårdnad? Växelvist boende? Umgängesbarn? Om föräldrarna inte bor ihop hur ser kontakten ut mellan barnet och den andra föräldern?
- Går barnet/barnen i förskola/skola?
Fritids?
- Hur mår barnet/barnen?
Finns särskilda behov?
- Hur ser vårdnaden ut?
Ensam vårdnad? Delad vårdnad?

Checklista för nybesök

Nedan följer frågor som kan ställas till föräldrarna. Dessa frågor ska vara ett komplement till tidigare frågor som ställts till föräldrarna (se ovan).

- Hur bor barnen?
Hur ser barnets hemmiljö ut? Finns utrymme för barnet att leka alternativt göra läxor?
- Hur har ditt barn det på förskolan/skolan?
- Hur ser barnets fritid ut?
Vad gör barnet på sin fritid?
- Hur mår barnen?
Hur ser barnens hälsa ut? Finns det något ytterligare kring barnets hälsa som påverkar dig/er eller barnens i vardag? Har barnet någon läkarkontakt?
- Har barnet någon annan kontakt inom socialtjänsten och/eller med andra myndigheter?

Checklista vid långvariga ärenden/uppföljning

Vid långvariga ärenden är det desto viktigare att uppmärksamma barnets situation då barnet löper större risk att påverkas av hushållets ekonomiska situation. Ett led i kartläggningen av långvariga ärenden är att fråga föräldrarna om och uppmärksamma eventuella förändringar i barnets situation. Med begreppet långvariga ärenden avses ärenden som varit aktuella inom ekonomiskt bistånd i minst 10 månader.

- Vilka barn finns i familjen?

Fråga vidare om namn, ålder och vårdnad.

- Hur ser barnets boendesituation ut?

Var bor barnet? Om barnet är umgängesbarn, hur ser kontakten ut med sina föräldrar? Har kontakten med umgängesförälder förändrats? Har boendesituationen förändrats?

- Hur ser situationen hemma ut?

Hur skulle du beskriva er relation? Hur hanterar ni konflikter mellan barnen (om fler barn finns inom hushållet)?

- Går barnet/barnen i förskolan/skolan/fritids?

Hur är barnets situation i förskolan/skolan/fritids? Har denna förändrats?

- Hur ser barnets/barnens fritid ut?

Finns fritidsaktiviteter? Har dessa förändrats och i så fall på vilket sätt? Känner föräldrarna till möjligheten att ansöka om bistånd till fritidsaktiviteter?

- Hur mår barnet?

Kan omfatta barnets både fysiska och psykiska mående. Har det skett förändringar i barnets hälsa?

- Har ditt barn någon annan kontakt med annan enheten inom socialtjänsten, läkare eller t.ex. barn-och ungdomspsykiatri? Har barnet fått insatser från hälso-/sjukvård eller myndighet?

- Hur ser familjens nätverk ut?

Syftet med frågan är att uppmärksamma om det finns närstående som kan vara till stöd för familjen exempelvis släkt, vänner eller andra viktiga personer.

- Finns det någon övrig information som kan vara av betydelse för barnets situation?

Dokumentera hur barnets behov och situation har beaktas i utredningen. Framkommer det stödbehov i något livsområde utanför det ekonomiska bör familjen ges information om var de kan få vidare stöd.

2.2. Stöd för samtal med föräldrarna om barn

Nedan följer förslag på arbetssätt och verktyg utöver ovanstående checklistor för samtal med föräldrarna.

Checklistor

Frågorna i checklistorna utgör en utgångspunkt för samtal med föräldrarna gällande barnens situation. Ett sätt att underlätta informationsinhämtning och utforskande med föräldrarna är att kombinera frågorna med samtalsmetod MI, se nedan.

Hembesök

Hembesök är en viktig del av utredningen och bör alltid göras hos familjer som varit aktuella för ekonomiskt bistånd en längre tid. En förutsättning är att hembesöket är planerat, familjen informerad och att de välkomnar ett hembesök.

Ett hembesök kan ge en bra bild av familjens och barnets situation i förhållande till den ekonomiska situationen. Det ger socialsekreteraren en möjlighet till att skapa sig en mer konkret bild av hur barnet har det i hemmiljön, bedöma vilket bistånd familjen behöver samt ger möjlighet för socialsekreterare att tala med föräldrarna och eventuellt även barnet om hur de ekonomiska förutsättningarna påverkar barnet. Under hembesöket kan man titta att följande finns: en egen sovplats för barnet, sängkläder, handdukar, plats för barnet att leka, matplats för familjen och ordentligt med husgeråd i köket.

Mallen för barnkonsekvensanalys

Mallen för barnkonsekvensanalys kan även användas tillsammans med föräldrarna för att utforska varje barns situation och behov.

MI – Motiverande samtal

Motiverande samtal (MI) är en samarbetsinriktad och vägledande samtalsmetod som används för att framkalla och utforska personens egna skäl till förändring. I samtal med föräldrarna kan användningen av samtalsmetoden och dess tekniker medverka till att skapa en inbjudande och utforskande stämning som i sin tur ökar föräldrarnas delaktighet och engagemang. Genom verktygen MI-anda och BÖRS kan kartläggningen av barnets situation såväl som hembesök underlättas.

I vissa fall kan även ambivalenskors användas för att utforska för- och nackdelar med en situation och/eller förändring med föräldrarna och kan användas för att inhämta information inför barnkonsekvensanalys.

Att tala med barn

Inom ekonomiskt bistånd finns ett ansvar att uppmärksamma barns situation och att inkludera barnets perspektiv vid bedömning inför beslut utifrån barnkonvention och kartlagda behov. Barn har en lagstadgad rättighet att komma till tals (prop.1996/97:127, Socialtjänstlagen 11 kap. 10§) i frågor som berör barnet.

Att tala med föräldrarna om deras barn är det vanligaste sättet att skaffa sig en bild av barnets situation och behov inför t.ex. ett beslut. I de flesta fall är det tillräckligt att få barnets perspektiv genom föräldrarna. Det kan dock i vissa fall vara bra att tala direkt med barnet för att barnet själv ska kunna beskriva sin situation.

För att avgöra om det finns skäl att prata direkt med barnet avgör följande om det är lämpligt med ett samtal med barnet:

- Det måste finnas ett uttalat och tydligt syfte som alla är medvetna om
- Barnets egen ålder och mognad
- Barnet måste vilja prata med socialsekreteraren
- Båda barnets vårdnadshavare ska vara informerade och anse att det är bra att socialsekreteraren pratar med deras barn
- Frivillighet – om någon av föräldrarna inte vill att socialsekreteraren samtalar med barnet ska inte det göras

Under eventuellt samtal med barn är det av yttersta vikt att barnet inte ges information som kan innebära att barnet kan komma i konflikt med någon förälder eller tar på sig ett ansvar för den situation familjen befinner sig i alternativt ansvar för ett kommande beslut.

Ett exempel på när samtal med barn kan göras är i samband med hembesök samt rörande frågor kopplat till boende (vid eventuell ostabilt boende, flytt eller utrymme i bostaden).

2.3. Barnkonsekvensanalys

En barnkonsekvensanalys görs med utgångspunkt i följande mall. Mallen återfinns även i bilaga.

ANSÖKAN OM:				
BERÖRDA ARTIKLAR	VID BIFALL		VID AVSLAG	
	Fördelar	Nackdelar	Fördelar	Nackdelar

Vad behöver utredas vidare?

BEDÖMNING
Kortsiktigt:
Långsiktigt:

När ska en barnkonsekvensanalys göras?

När beslut rör barn ska särskilt beaktas vad hänsyn till barnens bästa kräver och i ärenden där det finns barn i familjen ska konsekvenserna för barnen alltid övervägas innan beslut fattas.

Barnkonsekvensanalyser bör göras i de flesta beslut som rör barnfamiljer med undantag för de ansökningar som rör bistånd riktat till en vuxen i hushållet som exempelvis tandvård eller glasögon. Inför ett eventuellt avslagsbeslut är det särskilt viktigt att en barnkonsekvensanalys genomförs.

Berörd förälder ska göras delaktig i analysen av barnets bästa kopplat till beslutet. Barnkonsekvensanalys är ett verktyg som används för att uppmärksamma konsekvenserna som olika beslut kan medföra för barnet. En barnkonsekvensanalys ska göras:

- När ett beslut får påtagliga konsekvenser för ett barn. Exempel på beslut som inte direkt rör barn men får starka konsekvenser är beslut rörande hyresskuld, elskuld, boendekostnad för tillfälligt och/eller förlängt boende, rådtrum gällande boendekostnad, vid risk för avslag av riksnorm och vid nödprövningar.
- Bistånd riktad direkt till barnet. Exempel på sådana beslut är bistånd till umgänge, fritidsaktiviteter, glasögon för barnet, SL-kort för barnet, hemutrustning för barnet, TV eller dator.
- Särskilt viktigt är att i ärenden som rör barnfamiljer som haft långvarigt behov av ekonomiskt bistånd ha ett barnperspektiv och vid behov göra en barnkonsekvensanalys. Barnfamiljer som varit aktuella mer än tio månader är att betrakta som långvariga ärenden.

Hur ska en barnkonsekvensanalys göras?

En barnkonsekvensanalys innebär att socialtjänsten utreder vilka konsekvenser ett beslut får för ett barn genom att först redovisa möjliga ställningstaganden som finns, t.ex. bifall eller avslag. Besluten jämförs sedan med artiklarna i barnkonventionen, vilka är barnets rättigheter som påverkas av besluten? Vilket beslut påverkas barnets rättigheter mest positivt eller negativt av? Hur påverkas barnet på kort – respektive lång sikt?

Barnkonsekvensanalysen är individuell och görs för ett barn åt gången, då barn inom ett hushåll kan ha olika behov. Barnkonsekvensanalysen ska utgå från barnkonventionens artiklar om barnkonventionen men ska även ta hänsyn till det individuella barnets behov utifrån exempelvis ålder, kön, utvecklingsnivå, funktionsnedsättning och övriga förutsättningar. Barnkonsekvensanalysen utgår från barnets perspektiv. En barnkonsekvensanalys förutsätter således att information om barnets situation och barnets perspektiv är kartlagt. I annat fall behöver ett möte bokas för samtal och kartläggning för att försäkra att barnets perspektiv inhämtas utifrån enbart föräldrar alternativt även med barnet, se avsnitt Tala med barn.

Utgångspunkten är alltid att föräldrarna inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser har huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnet. I samband med att en barnkonsekvensanalys görs är det viktigt att väga in att forskningsresultat har visat att en stark positiv faktor för barnen är om föräldrarna får ett arbete och en fast inkomst. När socialsekreterare kartlagt för- och nackdelar med olika ställningstaganden ska bedömning göras på de kort- och långsiktiga effekterna som besluten kan anses ha för barnet. Barnkonsekvensanalysen ska sedan dokumenteras och utgöra underlag för beslut. I synnerhet vid avslagsbeslut måste det tydligt dokumenteras hur detta övervägande har skett, vilka ställningstaganden som gjorts samt uppskattade kort- och långsiktiga effekter för barnet.

Särskilda områden som är viktiga att beakta:

- Boende
- Barnomsorg/skola
- Socialt nätverk
- Hälsa
- Fritidsaktiviteter
- Umgänge med förälder
- Ungdomars ferieinkomster

2.4. Stöd i beslutsfattandet

Inför beslut som rör barnfamiljer ska en barnkonsekvensanalys alltid genomföras och dokumenteras. Du kan till exempel få hjälp med detta på ärendedragningar. Här nedan följer hur beslutsfattandet ska gå till:

1. Gör en barnkonsekvensanalys genom att gå igenom vilka konsekvenser ett beslut kan få för barnet. Diskutera med arbetsgrupp på ärendedragningen vilka konsekvenser ett avslagsbeslut respektive bifallsbeslut kan få för barnet. Ha FN:s barnkonvention till hands och plocka fram relevanta artiklar. Använd mall för barnkonsekvensanalys (bilaga 1).
2. Dokumentera barnkonsekvensanalysen. Det ska tydligt framgå på vilket sätt beaktat barnets behov beaktats, vilka överväganden som har gjorts och hur dessa överväganden har påverkat det beslut som fattats. Hänvisa till relevanta artiklar i barnkonventionen.
3. Motivera och dokumentera beslutet.

Dokumentation av barnkonsekvensanalys och beslut

Vid dokumentation av barnkonsekvensanalys ska det framgå vilka artiklar ur barnkonventionen som varit relevanta för analysen, och vilka fördelar och nackdelar som uppmärksammats utifrån insamlad information. Analysen förs in i en journalanteckning eller i ett separat dokument i dokumenthanteraren. Barnkonsekvensanalysens inverkan på beslutet kan inkluderas i beslutsmotiveringen.

Vid dokumentation av beslutet ska det anges på vilket sätt barnets behov beaktats, vilka överväganden som gjorts och hur detta påverkat beslutet. Det gäller både vid negativa och positiva beslut.

Barnkonsekvensanalysen kan dokumenteras med utgångspunkt från följande rubriker:

- Ansökan gällande?
  - Utredning kartläggning
Tar upp relevant information för beslutet. Hänvisar till besök/samtal med familj/barn/samverkanspartners.
  - Analys
Tar upp barnkonsekvensanalysen och de fördelar samt nackdelar som uppmärksammats utifrån insamlad information och barnkonventionens artiklar. Även andra faktorer som påverkat beslutet dokumenteras under denna rubrik.

- Bedömning

Vad gör att vi tar det beslut vi tar? Vad grundar vi vårt ställningstagande på?

- Beslut

Kort beslutsformulering med hänvisning till lagutrymme, exempelvis SoL 4:1 §.

3. Stöd i implementering av barnperspektiv

Förslag på insatser för implementering av barnperspektiv:

- Använda sig av fallbeskrivningar/cases och komma fram till beslut med hjälp av med barnkonsekvensanalysmallen, t.ex. under en enhetsträff. Detta utifrån att man då kommer fram till beslut stegvis vilket gör det tydligt för en själv.
- Ett annat förslag är att ha workshops med andra stadsdelar. Fast inte enbart socialsekreterare som handlägger ekonomiskt bistånd i vardagsarbetet utan även biträdande enhetschefer, gruppleddare, samordnare m.m. (som arbetar med ekonomiskt bistånd). Tanken är att få utrymme att resonera med kollegor och chefer som har längre erfarenhet och få mer inblick i hur de kommer fram till sina beslut.
- Förslag om att ha enhetsträff/workshop där man inledningsvis fokuserar på artiklarna. Artiklarna bearbetas i grupper där man även ska komma på egna fallbeskrivningar som passar till den givna artikeln. Vid nästa enhetsträff/workshop används de fallbeskrivningar som gjorts för att pröva barnkonsekvensanalyser i grupp med hjälp av mall (se bilaga 1).
- Viktigt är dock att enhetsträffar/workshop planeras utifrån behoven i gruppen (tidigare erfarenhet/ förkunskap) och utifrån hur stor arbetsgruppen är.
- Att socialsekreterare under året turas om att presentera ett beslut som denne kommit fram till med hjälp av barnkonsekvensanalysmallen. Detta kan förslagsvis göras under ärendedragning alternativt annat veckomöte. Alla socialsekreterare skall ha gjort detta minst 1 gång.

4. Bilagor

Relevant artikel	Innebörd
Artikel 2 – Icke diskriminering	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna ska tillförsäkra varje barn de rättigheter som anges i barnkonventionen utan åtskillnad, oavsett barnet eller föräldrarnas/vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egenom, handikapp, börd eller ställning i övrigt. 2. Konventionsstaterna ska säkerställa att barn skyddas mot alla former av diskriminering
Artikel 3 – Barnets bästa	Barnets bästa ska komma i främsta rummet i alla åtgärder som rör barn.
Artikel 6 – Rätt till liv och utveckling	<ol style="list-style-type: none"> 2. Konventionsstaterna ska göra sitt yttersta för att säkerställa barnets överlevnad och utveckling.
Artikel 9 – Åtskiljande från föräldrar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna ska säkerställa att barnet inte skiljs från sina föräldrar mot sin vilja utom i de fall då behöriga myndigheter finner det nödvändigt utifrån barnets bästa. 2. I de fall barnets skiljs från föräldrar i enlighet med första stycket ska alla berörda parter ges möjlighet att delta i förfarandet och lämna synpunkter. 3. Konventionsstaterna ska respektera rätten för det barn som är skilt från den ena eller båda föräldrarna att regelbundet upprätthålla ett personligt förhållande till och direkt kontakt med båda föräldrarna, utom då detta strider mot barnets bästa.
Artikel 12 – Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna ska tillförsäkra att det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. 2. Barnets ska beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller lämpligt organ (...).

Artikel 18 – Uppfostran och utveckling	<ol style="list-style-type: none"> 1. Föräldrarna alternativt vårdnads- havare har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. De har huvudansvar för barnets uppfostran och utveckling och ska sätta barnet i främsta rummet. 2. Konventionsstaterna ska ge föräldrarna alternativt vårdnadshavare lämpligt bistånd då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran för att garantera och främja de rättigheter som anges i konventionen. 3. Konventionsstaten ska ta lämpliga åtgärder för att säkerställa att förvärvsarbetande föräldrar har rätt att åtnjuta barnomsorgen de har rätt till.
Artikel 23 – Handikappade barn	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna erkänner att ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället. 2. Konventionsstaterna erkänner det handikappade barnets rätt till särskild omvårdnad och skall (...) uppmuntra och säkerställa att det berättigade barnet och de som ansvarar för dess omvårdnad får ansökt bistånd som är lämpligt med hänsyn till barnets tillstånd och föräldrarnas förhållanden.
Artikel 24 – Hälsa och sjukvård	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa och rätt till sjukvård och rehabilitering. Konventionsstaterna skall sträva efter att säkerställa att inget barn är berövat sin rätt att ha tillgång till sådan hälso- och sjukvård. 2. Konventionsstaterna skall (...) säkerställa att; (...) b) alla barn tillhandahålls nödvändig sjukvård och hälsovård (...). c) bekämpa sjukdom och undernäring (...). d) säkerställa tillfredställande hälsovård för mödrar före och efter förlossning. e) alla grupper i samhället, särskilt föräldrar och barn, får information om och har tillgång till undervisning om barnhälsovård och näringslära, fördelarna med amning, hygien och ren miljö och förebyggande av olycksfall (...). 3. Konventionsstaterna ska vidta alla effektiva

	<p>och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barns hälsa.</p>
Artikel 26 – Social trygghet	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna skall erkänna rätten för varje barn att åtnjuta social trygghet, innefattande socialförsäkring (...). 2. Förmånerna skall, där så är lämpligt, beviljas med hänsyn till de resurser som barnet och de personer som ansvarar för dess underhåll har och deras omständigheter i övrigt samt med hänsyn till varje annat förhållande som är av betydelse i samband med en ansökan om en sådan förmån från barnet eller för dess räkning.
Artikel 27 – Levnadsvillkor	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna erkänner rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. 2. Föräldrar (...) har, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. 3. Konventionsstaterna skall (...) vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar (...) att genomföra denna rätt och skall vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostäder. 4. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa indrivning av underhåll för barnet från föräldrar (...) både inom konventionsstaten och i utlandet (...).
Artikel 28 – Utbildning, rätt till	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till utbildning och i syfte att gradvis förverkliga denna rätt och på grundval av lika möjligheter skall de särskilt, (...) b) uppmuntra utvecklingen av olika former av undervisning som följer efter grundutbildningen, innefattande såväl allmän som yrkesutbildning, göra dessa tillgängliga och åtkomliga för varje barn samt vidta lämpliga åtgärder som såsom införande av kostnadsfri utbildning och ekonomiskt stöd vid behov; (...) e) vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott.

Artikel 31 – Vila och fritid	1. Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.
------------------------------	---